

So tiny, so fragile, bound together by a resilience that defies gravity.

GABRIELA KISOVÁ

**The Oskár Čepan Award 2024
at the Border of Dream and Reality**

Paula Malinowska: Vetviace sa svetlo a záblesky úsvitu, 2024, film, 10 min., 3D animácia, CGI, VFX. Spolupráca – zvuk: Andrej Žabkay, strih: Vladimíra Vrbiňáková, hlas: Ema Klubisová. Technická podpora a konzultácie: András Cséfalvay, Zuzana Panák Husárová. Všetky fotografie: Leontína Berková

GABRIELA KISOVÁ

**Cena Oskára Čepana 2024
medzi snom a realitou**

Annotation

The 28th Oskar Čepan Award has once again proven that it deserves a stable financial partner/sponsor/philanthropist, and that the public funds allocated to its support have a real impact on the development of quality contemporary art in Slovakia. Jakub Kopec, the exhibition architect, installed a multifunctional floor "sculpture" in the four exhibition halls of the Pistori Palace (Bratislava, Slovakia), which unified the space and created a kind of stage for the works (and furniture for the audience), while not stealing the attention from them. A very modern, bold, yet economical and thoughtful solution. The international jury selected three female and one male award winners. In the summer of 2024, the organizers and Tomáš Moravský terminated their cooperation by mutual agreement, so the exhibition was attended by Kvet Nguyen, Svetlana Fialová and Pavla Malinowska. The exhibition's curator, Denis Kozerawski, titled the final exhibition: *Across Endless Moments of Fading Dreams, I'll Keep the Night a Little Longer For You*. He found the connection between the individual works through the phenomenon of the body as a tool of political imagination. Kvet Nguyen created a soft sound installation titled *Men and Women Prone to Dreaming* inspired by the iconic Babetta motorcycle, which was a commodity among the Vietnamese community in the former Czechoslovakia. In her large-scale drawing installation *Electable Candidate*, Svetlana Fialová processed her personal experience of gender inequality in the academic environment, while placing this issue in a broader context, which is very timely given the increasing aggression against women in public life in Slovakia. The central characters of Paula Malinowska's latest film, *The Branching Light and the Flickers of Dawn* are fireflies and their synchronized behaviour. In contrast to blind positivism, the film deals with the acceptance of unexplored phenomena that should lead to equality between species. The strength of her film lies in the use of minimalist rhythmic sound, which, combined with poetic images, reveals the emotional plane of the story.

Mgr. Gabriela Kisová, PhD., an art theorist and curator working at the SNG as a curatorial manager since 2023. She was born in Košice, studied art education at the University of Prešov and sociology and science of fine arts and media at the University of Konstanz (Germany). From 2007 to 2009 worked at the Kalligram publishing house and from 2008 to 2019 as the director of the Krokus Gallery of Contemporary Art in Bratislava. She completed her doctoral studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava with a dissertation on documentaries about fine artists of the second half of the 20th century. She worked as a teacher at the Faculty of Arts of the Technical University in Košice and at the Academy of Fine Arts in Bratislava.
gabriela.kisova@gmail.com

Dobrych správ je na slovenskej scéne súčasného vizuálneho umenia v posledných rokoch minimum. Mimoriadnu odolnosť a životaschopnosť musia preukázať nielen jednotlivci, ale celé inštitúcie, ktoré sa otriasajú v základoch, niektoré už aj padli za obeť aktuálnej štátnej kultúrnej politiky.¹ Ak budúce generácie úplne nezhltnú umelá inteligencia, materiálu na pramenný výskum (z ktorého azda vyplynie aj nejaké ponaučenie) budú mať dosť. A teraz k tej dobrej správe. Ak ste si na chvíľu pomysleli, že Cenu Oskára Čepana (COČ), našu jedinou mienkotvornú cenu súčasného umenia, pochovali všetky personálne, finančné, produkčné či politické turbulencie, nie je to našťastie tak. Zdá sa, že COČ prežila svoju najväčšiu krízu (veľmi by som jej to želala!) a nedostala sa do pomyselného Klubu 27. Jej dvadsiaty ôsmy ročník signalizuje nádej, že cena vstala z popola a je v podobe nového organizačno-realizačného tímu, ktorý v jadre tvoria Zuzana Jakalová za Nadáciu – Centrum súčasného umenia a Petra Nela Pučeková ako hlavná koordinátorka Ceny v správnych rukách.² Podľa jednej z laureátok Svetlany Fialovej to dokonca hraničí so zázrakom: „A to, že sa tento ročník ceny vôbec udial, vnímam pomaly ako zázrak v kontexte toho, čo sa deje v kultúre. Že na to bola energia, financie, že to nikto nestopol.“³

Za predpokladu, že kríza nespôsobí trvalú paralýzu, môže byť katalyzátorom nových myšlienok. V umení je to vlastne neprestajný proces. V roku 1964 to v jednej svojej stati naformuloval samotný Oskár Čepan, ktorý síce písal o avantgarde a o dobovom umení, ale táto jeho myšlienka je stále aktuálna: „Pozadím vývinu umenia a rovnako aj jeho teoretických disciplín je teda ustavičná zjavná alebo skrytá kríza. Krízovosť je proces plodne ‚rušivý‘ a tvorivo ‚násilne ničivý‘. Je však skoro vždy prirodzený, ak vychádza priamo z umeleckej praxe.“⁴ Čepan, po ktorom je cena od roku 2001 pomenovaná, by 27. februára 2025 oslávil svoje sté narodeniny, životaschopnosť ceny je teda darčekom aj jeho pamiatke. Škoda iba, že jeho prínos nie je aj v kontexte tohto podujatia viac reflektovaný (diskutovaný, prehodnocovaný – hoci aj kriticky). No to je na inú debatu...

Vítazná architektúra

Odkedy sledujem dianie okolo COČ, stále zápasila s priestorovými limitmi, predovšetkým v hlavnom meste. Ak sa však z núdze dokáže spraviť cnosť, môže z toho byť zaujímavá výstava. Zapojenie kvalitného architekta a dizajnéra už v roku 2018 dokázalo, že s priestorovými limitmi napríklad bývalého obchodného domu možno kreatívne pracovať a umenie to znesie, dokonca mu to môže pomôcť. Dizajnér Peter Liška to vo vtedajších bojových podmienkach zvládol perfektne.⁵

Keď sa hosťiteľom COČ v rokoch 2021 a 2022 stala Kunsthalle Bratislava, cena dostala nový náboj, priestorové a produkčné zázemie, ktoré malo dopomôcť k jej stabilizácii a ďalšiemu rozvoju. Po krátkom synergetickom nádychu museli organizátori opäť riešiť (aj) otázku lokality. Zrušením Kunsthalle Bratislava ako samostatnej príspevkovej organizácie v januári 2024 bola z mapy súčasného umenia vymazaná zásadná adresa a dôsledky tohto arogantného mocenského

1 Ministerstvo kultúry pod vedením Martiny Šimkovičovej v priebehu roka 2024 odvolalo viacero štatutárov (Bibiana, SND, SNG, SNM, Pamiatkový úrad, SLČ), zrušilo Kunsthalle Bratislava, zmenilo zákony o múzeách a galériách, FPU a RTVS). Pozri: *Správa o zlyhaniach rezortu kultúry* [online]. Dostupné na: <https://kulturnystrajk.sk/#destrukcia-kultury> [cit. 2025-02-27].

2 Pozri: *Predstavenie tímu Ceny Oskára Čepana 2024* [online]. Dostupné na: <https://artalk.info/news/predstavenie-timu-ceny-oskara-cepana-2024> [cit. 2025-02-27].

3 Fialová: Na ministerstve sa oháňali umelcami, ktorí nemali priestor, dosiaľ sa nevyvorili [online]. In: *Korzář*, Jana Ogurčáková, 2. feb. 2025. Dostupné na: <https://kosice.korzar.sme.sk/c/23442781/fialova-na-ministerstve-sa-ohanaju-umelcami-ktori-nemali-priestor-dosial-sa-nevyvorili.html> [cit. 2025-02-27].

4 Oskár Čepan. In: ZERVAN, Marián – LACKO, Norbert a kol.: *Oskár Čepan a výtvarné umenie*. Bratislava, 2019, s. 467.

5 Výstava finalistov Ceny Oskára Čepana 2018: *Time After Time*, 5. 10. – 26. 10. 2018; OD Dunaj, Námestie SNP 30, Bratislava, k téme pozri aj: KISOVÁ, Gabriela: *Cena Oskára Čepana 2021*. In: *Flash Art*, 3. okt. 2022. Dostupné na: <https://flashart.cz/2022/04/03/cena-oskara-cepana-2021/> [cit. 2025-02-27].

Vstupné priestory výstavy *Cez nekonečné momenty blednúcich snov ti noc o chvíľku predĺžim*, Pistoriho palác, Bratislava, 14. december 2024 – 28. február 2025

kroku ministerky kultúry, bez akejkoľvek vecnej argumentácie a odbornej diskusie, scéna pocítila okamžite a zrejme ešte aj dlho pociťovať bude.⁶

Pistoriho palác ako mestská palácová architektúra z konca 19. storočia ponúka pomerne veľkorysú priestorovú možnosť pre výstavu tohto typu. COČ sa tam po prvý raz konala v roku 2013, v tom čase bez akýchkoľvek architektonických úprav.⁷ V porovnaní s tým sa súčasnému tímu podarilo niečo ako vau efekt. Jakub Kopec už vo viacerých svojich architektonických riešeniach pre slovenské výstavné sieni dokázal, že vie vyťažiť čo najviac z existujúceho potenciálu a pritom zostať pomerne nízkonákladový. „Kurátor aj my ako tím sme mali hneď na začiatku jasnú predstavu, že by sme chceli výrazné priestory Pistoriho paláca pretvoriť na platformu pre súčasné umenie, zmeniť pocit z priestoru, ktorý návštevníci a návštevníčky dôverne poznajú a v ktorom umenie neraz pôsobí viac ako kulisa. Preto sme hľadali radikálnejší zásah,“ komentovala projektová koordinátorka COČ Petra Nela Pučeková.⁸ Organizátori spolupracovali s Kopcom už na predošlom ročníku.

Architekt do štyroch výstavných sál umiestnil polyfunkčnú podlahovú „skulptúru“ bielej farby, ktorá zjednotila priestor, vytvorila pre umelecké diela niečo ako pódium (a mobiliár pre publikum) a zároveň im neukradla pozornosť, práve naopak, umocnila celkový dojem z výstavy. Veľmi súčasné, odvážne, zároveň úsporné a ohľaduplné riešenie. Časovými vrstvami zanesené palácové steny sa ponorili do prítmnia, celá výstava bola inscenovaná v redukovanom svetelnom

6 K téme pozri: BEŇAČKOVÁ RIŠKOVÁ, Mária: Kauza Kunsthalle Bratislava: Divide et impera. In: *Artalk*, 7. jún 2024. Dostupné na: <https://artalk.info/news/kaucha-kunsthalle-divide-et-impera> [cit. 2025-02-27].

7 COČ výstava: 26. 9. 2013 – 15. 10. 2013, Pistoriho palác, Štefánikova 25, Bratislava

8 E-mailová korešpondencia Gabriely Kisovej s Petrou Nelou Pučekovou, február 2025

Kvet Nguyen: Náchylní*é k snivaniu, 2024, inštalácia, bavlnený textil, reproduktory, rozmery variabilné. Spolupráca – hlasy: Omar Beirut, Shivone Dominguez Blaščíková, Denie Kony, Adela Mede; technická spolupráca: Veronika Pátrovič Kočáriková (textil), Jonáš Gruska (zvuk)

Svetlana Fialová: Zvoliteľná kandidátka, 2024, kresba, tuš na papieri, rytina na akrylovom skle, oceľová konštrukcia: 205 x 300 x 50 cm. Spolupráca na architektúre: Martina Hončárová

Svetlana Fialová: Zvoliteľná kandidátka, 2024, kresba, tuš na papieri, rytina na akrylovom skle, oceľová konštrukcia: 205 x 300 x 50 cm, detail.

režime, opäť nie na škodu dielam a v súlade s kurátorskou koncepciou. A ako veľké plus vnímam, že sa tvorcom podarilo izoláciou okien eliminovať mohutné zvukové pozadie rušnej Štefánikovej ulice. Vo výsledku dosiahli pokojný a sústredený priestor pre dialóg s dielami, čo považujem za veľmi prívitívú ponuku v dnešnej dobe, keď o akúkoľvek pozornosť a trochu koncentrácie musíme stále bojovať – je to čoraz väčší luxus. Ja som si pobyt v takto upravenej architektúre užila a dávam jej pomyselný víťazný bod.

Predĺžený sen

Súťažiť sa v COČ definitívne prestalo v roku 2022, keď organizátori v tlačovej správe svoje rozhodnutie sformulovali ako reakciu na ruskú okupáciu Ukrajiny: „Kultúrna iniciatíva Cena Oskára Čepana cíti solidárnosť s obeťami vojny a vyslovuje sa proti agresii a porušovaniu ľudských práv. Organizátori cítia, že projekt nemôže byť rovnaký ako v mierových časoch. Preto sa tento rok rozhodli pre nesúťažný model a nevyhlásenie laureáta či laureátky v závere. Ocenením bude spoločná výstava vybraných umelcov a umelkyň.“⁹ K tomuto kroku to však smerovalo už viac rokov, a to nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Postupne sa prehodnocovali štatúty súťaží súčasného umenia v kontexte geopolitického vývinu a roly umenia v ére globálnej krízy.¹⁰

Medzinárodná porota vyberala spomedzi 63 uchádzačiek a uchádzačov. Rozhodla o troch laureátkach a jednom laureátovi. „Rozhodli sme sa nominovať umeleckú prax, ktorá otvára nové spôsoby uvažovania o identite a odlišnosti (Kvet Nguyen), prekračuje hranice média (Svetlana

Fialová), uznáva rozmanitosť a humor, ktoré umenie môže ponúknuť (Tomáš Moravanský) a vstupuje do dialógu s prírodou v súvislosti s novými technológiami (Paula Malinowska),“ vyjadrili sa členky a členovia poroty Amira Gad, Piotr Sikora, Erin Li a Lilia Kudelia.¹¹ Spoluprácu so štvrtým laureátom Tomášom Moravanským organizátori COČ v lete 2024 po vzájomnej dohode rozviazali. Ostal mu titul laureáta, ale neparticipoval na záverečnej výstave.¹²

Kurátorovať projekt, pri ktorom vznikajú nové diela¹³ a kde by mali napriek tomu, že už nejde o súťaž, čo najviac vyniknúť individuálne umelecké programy laureátok, je neľahká úloha. Tento rok sa jej zhostil kurátor a umelec Denis Kozeraewski. Finálovú výstavu nazval *Cez nekonečné momenty bledúcich snov ti noc o chvíľu predĺžim*. Poeticko-fiktívny rámec výstavy umocnil aj úvodným kurátorským textom, ktorý svojím začiatkom pripomína viac mikropovedku. Zvolený formát korešponduje s experimentálnym charakterom celej výstavy. Vyústením poeticky sformulovaného prebúdzania sa zo sna však nie je bdely stav, ale niečo „medzi“, keď zaznievajú skutočné motivácie a ozveny diel všetkých troch laureátok: „Subjektívne skreslenie času ti dáva

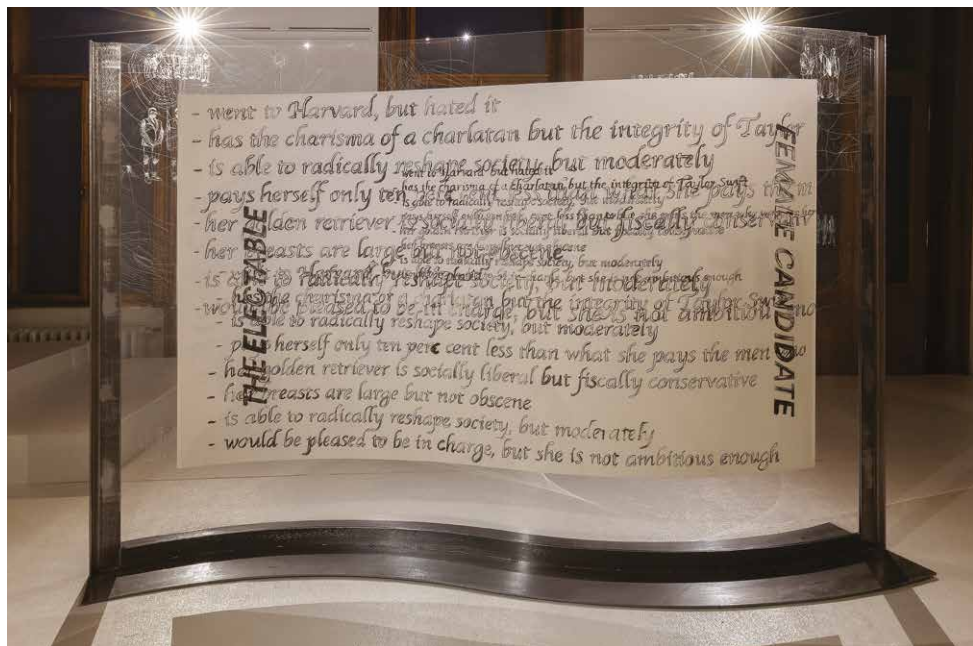
¹¹ *Cena Oskára Čepana pozná svojich laureátov a laureátky*: TS. Dostupné na: <https://www.oskarcepan.sk/sk/event/185> [cit. 2025-02-27].

¹² „Chceme zdôrazniť, že toto rozhodnutie je výsledkom nemožnosti nájsť spoločnú zrodu v otázkach pracovnoprávneho vzťahu a podoby našej spolupráce. Nijako však neodráža nesporné umelecké kvality autora, na základe ktorých ho do víťaznej štvorice vybrala medzinárodná odborná porota.“ Vyhlásenie COČ: Ukončenie spolupráce s Tomášom Moravanským. In: *Artalk*, 26. aug. 2024. Dostupné na: <https://artalk.info/news/vyjadrenie-organizatoriek-coc-2024-k-ukonceniu-spoluprace-s-laureatom-tomasom-moravanskym> [cit. 2025-02-27].

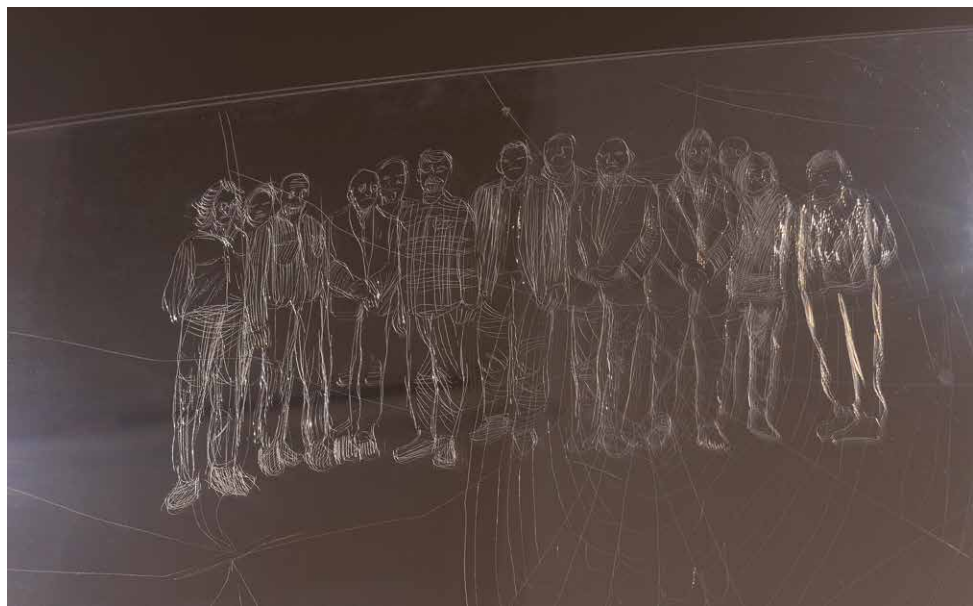
¹³ Každá z laureátok dostala štipendium vo výške 4 000 eur, určené na realizáciu nového diela. Pozri: *Štatút ocenenia*. Dostupné na: <https://www.oskarcepan.sk/sk/code> [cit. 2025-02-27].

⁹ Tlačová správa COČ: 21. 3. 2022. Dostupné na: <https://www.oskarcepan.sk/sk/event/153>

¹⁰ Téma som sa venovala aj v článku: KISOVÁ, Gabriela: Cena Oskára Čepana 2021. In: *Flash Art*, 3. okt. 2022. Dostupné na: <https://flashart.cz/2022/04/03/cena-oskara-cepana-2021/> [cit. 2025-02-27].

Svetlana Fialová: Zvoliteľná kandidátka, 2024, kresba, tuš na papieri, rytina na akrylovom skle, oceľová konštrukcia: 205 x 300 x 50 cm, celok a detaily. Spolupráca na architektúre: Martina Hončárová

Paula Malinowska: Vetviace sa svetlo a záblesky úsvitu, 2024, film, 10 min., 3D animácia, CGI, VFX. Spolupráca – zvuk: Andrej Žabkay, strih: Vladimíra Vrbiňáková, hlas: Ema Klubisová. Technická podpora a konzultácie: András Cséfalvay, Zuzana Panák Husárová

*dostatok priestoru konečne vzniesť námetku: Namietam nielen voči súčasným činom, ale aj voči bremenu celých generácií, ktoré ma formovali. Telo je len zdanlivo krehké a pasívne...*¹⁴ Kozerawski nachádza spojivo medzi jednotlivými dielami cez fenomén tela, ktoré akcentuje ako médium umeleckého prežívania. Telo nie je apolitické, jeho slovami je „aktívnym nástrojom skúmania a zmeny. [...] Umelecké projekty laureátok Ceny Oskára Čepana 2024 dokazujú, že telo je miestom, kde sa stretávajú osobné príbehy s globálnymi spoločenskými problémami, a zároveň platformou, kde vzniká nová politická imaginácia.“¹⁵

Sen a telesnosť asi najviac rezonovali v prvej inštalácii, ktorej autorkou bola Kvet Nguyen. Fotografka, vizuálna umelkyňa a doktorandka na VŠVU v Bratislave s vietnamskými koreňmi sa vo svojich projektoch posledných rokov venovala téme pamäti, archívu v súvislosti s vlastným biografickým pozadím a širšie v kontexte národných dejín a postkoloniálnych teórií. Jej mäkkú zvukovú inštaláciu s názvom *Náchylní*é k snívaniu* tvorili textilné objekty pripomínajúce vankúše rôznych tvarov, miestami nedokončené, nedošíté, voľne pohodené v priestore. Z reproduktorov zneli hlasy, ktoré čítali autorské texty/básne prizvaných hostí (Omar Beiruti, Shivone Dominguez Blaščíková, Denie Kony, Adela Mede), pretkávané chlácholivým ženským popevkom, ako keď matka uspáva svoje dieťa. V sprievodnej brožúre k výstave som sa dočítala, že nosným motívom inštalácie je ikonická československá motorka značky Babetta, ktorá vo vietnamskej komunite spolu so šijacími strojmi figurovala ako komodita: „V rámci pracovných zmlúv mali Vietnamci a Vietnamky po ukončení svojho troj- až päťročného kontraktu právo na kúpu motoriek a šijacích

14 Denis Kozerawski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

15 Denis Kozerawski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

strojov, ktoré zvykli posielat lodnou dopravou do Vietnamu.¹⁶ Autorka si v súvislosti s tým kladie otázku, či môžu predmety „vytvárať priestor pre ‚snívanie‘ – pre predstavovanie si spravodlivejšej budúcnosti, v ktorej inklúzia a solidarita stoja v centre našich spoločenských hodnôt.“¹⁷ Zaujímavou položená otázka. Zhodou okolností som mala možnosť sedieť na Babette a odvtedy sa mi tento moped v mojich fantáziách spája so slobodou pohybu a s radosťou z rýchlosti. Je to však môj osobný sen a rada by som sa napojila na sny a myšlienky aktérov diela – na ich polyfóniu, ktorá rozozvučala celú inštaláciu. Úplne sa mi to nepodarilo a vysvetľujem si to tým, že v mojom presvedčení má byť umelecké dielo do veľkej miery samonosné a vo svojich vrstvách držať pokope, má obstať zoči-voči obecenstvu vďaka svojmu tvarosloviu, výtvarnému jazyku a naratívu, ktorý je ako podaná ruka. To neznamená, že si nemáme vyhradiť čas na doplnenie si informácií napríklad prečítaním sprievodného výkladu v brožúre a na kontempláciu. Kvet Nguyen tvrdí, že vizuálny jazyk, ktorý používa, je jazykom hľadania.¹⁸ Ja som sa v jej inštalácii medzi (slabo ozvučenými, ergo miestami nezrozumiteľnými) hlasmi, provízorne pohodenými textami a časťami motorky stratila a nenašla.

Lapená v sieti

V kontraste k intímne a poeticky ladenej inštalácii Kvet Nguyen reflektovala Svetlana Fialová pri svojej veľkoformátovej kresbe postavenia súčasnej ženy vo verejnom priestore. Inštalácia s názvom *Zvoliteľná kandidátka* je esenciou Fialovej výtvarného programu, v ktorom vychádza z lineárnej kresby, kombinuje ju s grafickými princípmi, expanduje do formátu inštalácie. Jej morfológia je hybridná, ide o eklektický remix vizuálnych jazykov *high* a *low* kultúry. Fialová si tému, podobne ako Nguyen, nemusela hľadať, lebo sa jej osobne dotýka. Ako minorita v akademickom prostredí (nie medzi študentkami, ale medzi ženami vo vedúcich pozíciách) bola a je stále vystavená mocenským patriarchálnym štruktúram, ktoré hýbu verejným diskurzom. Docentka na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach spracovala svoju skúsenosť z minuloročných dekanových volieb. Do finále išla s mužským kandidátom a jej inštalácia reaguje na túto udalosť.¹⁹ Fialovej sa podarilo umne skombinovať osobné s fiktívnym, realitu so špekulatívnym naratívom. A načasovanie (bohužiaľ) nemohlo byť lepšie, pretože v posledných rokoch zažívame nárast vyhrotených slovných útokov na ženy činné vo verejnom živote. Na jednej strane zažívajú ženy političky, známe novinárky či aktivistky hrubé invektívy, na druhej strane ministerka kultúry ako vysokopostavená verejná činiteľka je ospravedlnená z diskusných fór s argumentom, že je žena, teda krehké pohlavie, a paľba otázok ju môže dostať do „emočnej nepohody“.²⁰ Fialová vo svojej inštalácii brnká na strunu práve takýchto naratívov ženy svätice a ženy pobehlice – dvoch archetypov, ktoré sa v našej kultúre aktuálne pomiešali do nevidanej a veľmi nebezpečnej zmesi. Ako to povedala Jana Juráňová v jednom rozhovore: „Ženská rola vytvára očakávania a vy ich nikdy nemôžete úplne naplniť: dobre variť a byť aj štíhla. Poslušná aj femme fatale.“²¹ Z individuálneho príbehu sa dostávame do univerzálnej roviny pretrvávajúcej rodovej nerovnosti.“ Kurátor Kozeraewski to komentoval slovami: „Autorka dielom vytvára akúsi fiktívnu skicu kampane zvoliteľnej kandidátky – nielen ako utopický obraz, ale aj ako kritiku existujúcich systémov a naratívov, ktoré ženy v politike marginalizujú.“²² Na pohľad ide o iritujúce dielo (v pozitívnom zmysle) už len svojou

16 Denis Kozeraewski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

17 Denis Kozeraewski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

18 „Umenie nedokáže byť apolitické.“ Kvet Nguyen: Tlačová správa COČ, 3. jún 2024. Dostupné na: <https://www.oskarcepan.sk/sk/event/188> [cit. 2025-02-27].

19 Fialová: Na ministerstve sa oháňali umelcami, ktorí nemali priestor, dosiaľ sa nevyvorili. In: *Korzář*, Jana Ogurčáková, 2. feb. 2025. Dostupné na: <https://kosice.korzar.sme.sk/c/23442781/fialova-na-ministerstve-sa-ohanaju-umelcami-ktori-nemali-priestor-dosial-sa-nevyvorili.html> [cit. 2025-02-27].

20 Pozri: Machala: Šimkovičová nechodí do diskusií, lebo je žena. Dostupné na: <https://dennikn.sk/minuta/4399281/> [cit. 2025-02-27].

21 Jana Juráňová: Zlo, ktoré sa tu teraz rozpína, nevydrží. Ale či to my prežijeme? Rozhovor s Patrikom Garajom. In: *Denník N*, 24. feb. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4486783/jana-juranova-zlo-ktore-sa-tu-teraz-rozpina-nevydrzi-ale-ci-to-my-prezijeme/>

22 Denis Kozeraewski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

medialitou a mierkou. Fialovej kresba-objekt pripomína reklamný bilbord, jej estetika je však guttenbergovsky stará, centrálny portrét ženy ako tušová perokresba pripomína staré grafiky či portréty na starých bankovkách. Kaligrafickým písmom zaznamenané slogany v anglickom jazyku ako *Je schopná radikálne pretvoriť spoločnosť, ale umiernené, Rada by to mala na starosti, ale nie je dost' ambiciózná* či *Jej prsia sú veľké, ale nie obscénne* spájajú protichodné predstavy a rozkrývajú rodové stereotypy a jazyk politickej reklamy, ktorá populisticky dokáže spojiť nesúvisiace. V ženskej tvári sa ako tretie božie oko vynára tvár muža a pri detailnejšom pohľade zblízka vidno skupiny mužských postáv v oblekoch, vyryté priamo do plexiskla, ktoré rámuje celú kresbu. Fialová používa významovú perspektívu – veľká postava ženy je obklopená malými mužmi, ktorí však vo svojom množstve vytvárajú voľným okom takmer neviditeľnú sieť, pavučinu. Návrat k tradičnej grafickej forme perokresby akoby nám našepkával, že naša historická pamäť je plná zvoliteľných kandidátok, ktoré uviazli v sieťach patriarchátu. Napriek tomu, že vyplnený háčik v okienku na volebnom lístku vizuálne transformuje nápis *HER* na *HERO*. Zaujímavým pridaným efektom inštalácie je premietanie vyrytých kresieb mužských postáv na steny výstavného priestoru (zrejme pod vplyvom svetelných podmienok). Privítala by som vidieť takto rozohranú sieť v ešte intenzívnejšej a monumentálnejšej podobe.

Svetlo na konci

Posledná miestnosť patrila Paule Malinowskej a jej najnovšiemu filmovému projektu. Malinowska podľa kurátora výstavy v tvorbe „reflektuje sociopolitické témy, ako sú klimatické katastrofy či masové vymieranie druhov, pričom spája vedecké poznatky s intuitívnym a poetickým prístupom“.²³ Ústrednými postavami trojrozmerného animovaného videa *Vetviace sa svetlo a záblesky úsvitu* sú svätajánske mušky a ich synchronne správanie. Film navonok operuje vedeckým jazykom, no scenár voľne lieta medzi skutočným poznaním, špekuláciou a poéziou, podobne ako roj blikajúcich svetlušiek v záverečnej choreografii, ktorá je vyvrcholením filmu. Svetlušky sú ako druh na ústupe. Okrem agresívneho poľnohospodárstva ich ohrozuje svetlo generované človekom v podobe svetelného smogu. Pekná je metafora úsvitu, vôbec svetla, ako postupne rozkladajúceho noc (poznania?). V protiklade so slepým pragmatizmom film operuje s akceptáciou neprebádaných fenoménov, ktoré by mali viesť k medzidruhovej rovnosti. „*Je binárny signál otázkou vnímania alebo viery?*“ pýta sa ženský hlas vo filme. Apel k väčšej medzidruhovej (i rodovej?) tolerancii leží na dlani.

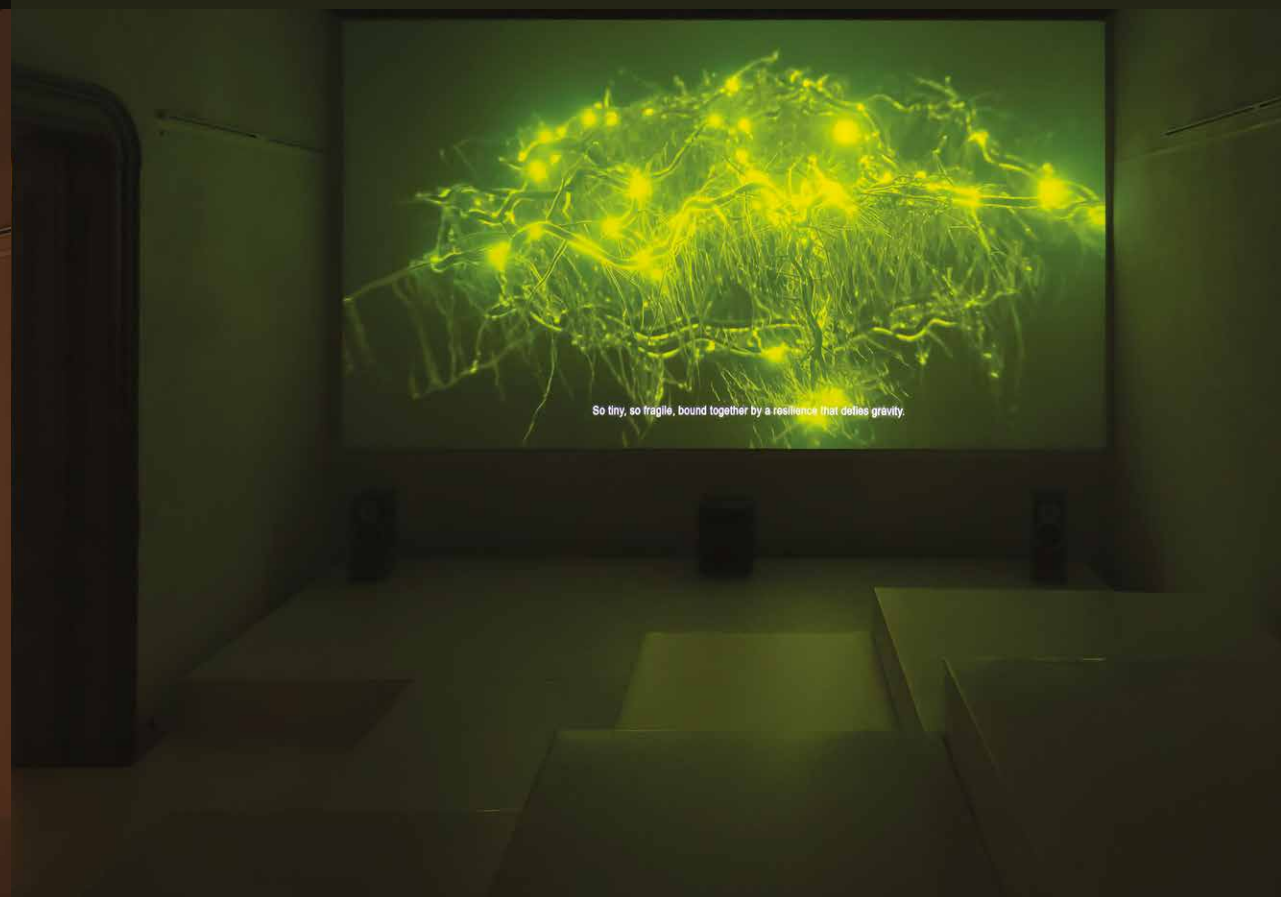
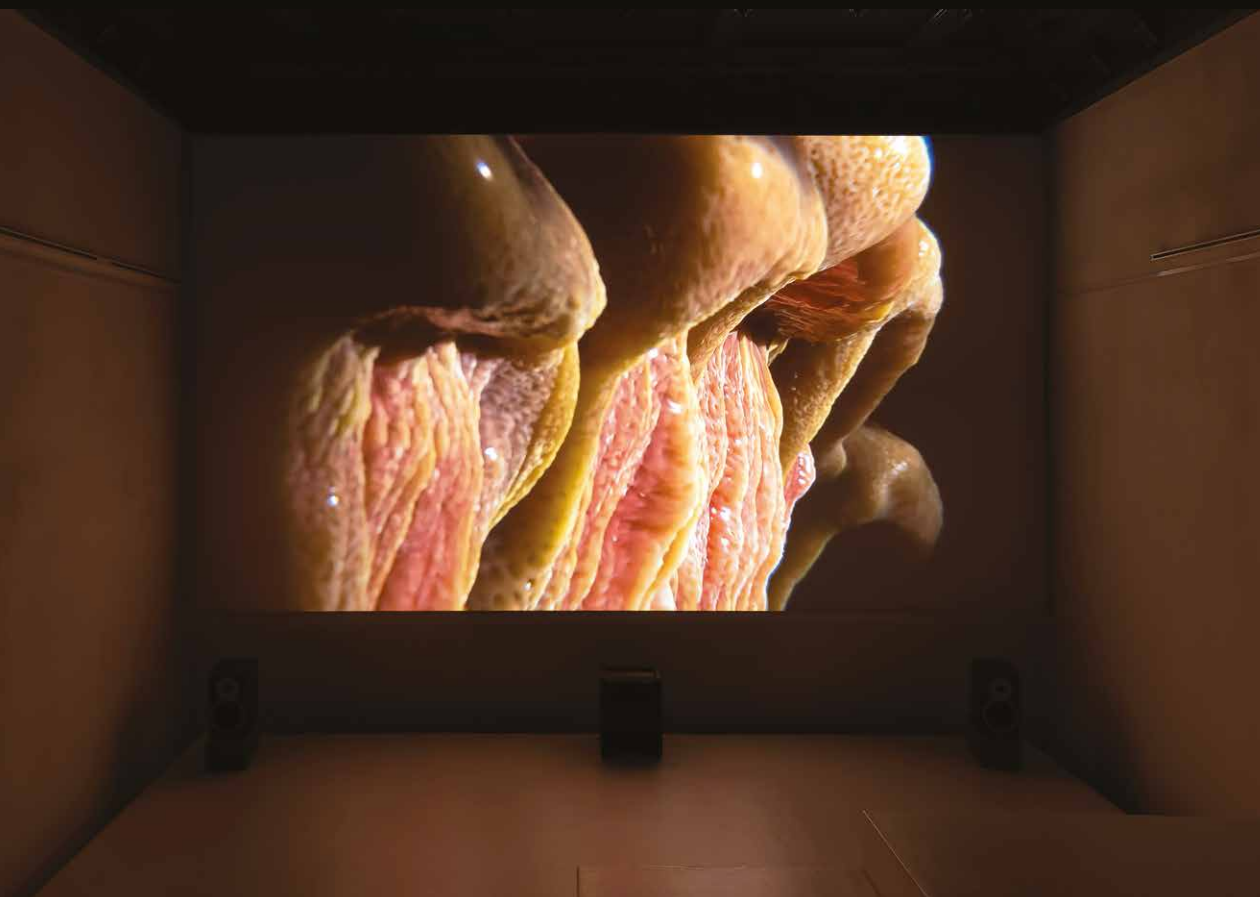
Malinowska svoje postoje opisala slovami: „*Hľadám spôsoby, ako komunikovať témy sociálnej a medzidruhovej spravodlivosti dnes, v dobe obrazového smogu. Zaujímam ma, či je to vlastne v pretlaku vizuálnych informácií vôbec možné, a ak áno, tak ako a akú rolu v tom celom môže zohrávať vizuálny jazyk a umenie.*“²⁴ Silnou stránkou jej filmu je podľa mňa práca s minimalistickým rytmickým zvukom a v kombinácii s poetickými obrazmi otvára emocionálnu rovinu príbehu. A to je to, čo je podľa mňa jednou z dôležitých úloh umenia – rozprávať príbehy cez emócie, i keď ide o vedou podložené informácie, pretože ľudská empatia je v našich končinách ten najohrozenejší druh.

Autorka v rozhovore pre *Artalk* spomenula, že neinklinuje k výstavám v bielej kocke: „*Oveľa viac ma baví atmosférickejšie výstavné prístupy, práca so svetlom a zvukom. Obdivujem audiovizuálne inštalácie a diela, ktoré diváctvo vtiahnu do svojho deja či vizuálnej hry. Celkovo ma baví umenie a inštalácie, ktoré nás vytrhávajú z každodennej reality a prenášajú niekam inam, do iných svetov, ktoré v nás možno niečo zmenia.*“²⁵ Priestor Pistoriho paláca v takejto architektonickej úprave jednoznačne umocnil zážitok z jej najnovšieho filmu.

23 Denis Kozeraewski. In: Cena Oskára Čepana, sprievodný bulletin k výstave, 2024, nepaginované

24 COČ 2024: *Paula Malinowska, rozhovor s Miroslavou Urbanovou*. In: *Artalk*, 6. nov. 2024. Dostupné na: <https://artalk.info/news/coc-2024-paula-malinowska> [cit. 2025-02-27].

25 COČ 2024: *Paula Malinowska, rozhovor s Miroslavou Urbanovou*. In: *Artalk*, 6. nov. 2024. Dostupné na: <https://artalk.info/news/coc-2024-paula-malinowska> [cit. 2025-02-27].

Paula Malinowska: *Vetviace sa svetlo a záblesky úsvitu*, 2024, film, 10 min., 3D animácia, CGI, VFX. Spolupráca – zvuk: Andrej Žabkay, strih: Vladimíra Vrbiňáková, hlas: Ema Klubisová. Technická podpora a konzultácie: András Cséfalvay, Zuzana Panák Husárová

Všetky fotografie: Leontína Berková

Opäť nejasná budúcnosť?

Laureátky okrem záverečnej výstavy, štipendia a tlačového marketingu získali možnosť rezidenčného pobytu v zahraničí. Paula Malinowska ho už absolvovala v auguste a septembri 2024 v Residency Unlimited v New Yorku, Svetlanu Fialovú a Kvet Nguyen to ešte len čaká. Organizátori komunikujú s vybranými rezidenčnými centrami. Toto je silná motivácia pre budúcich laureátov a laureátky v porovnaní s minulosťou, keď sa na rezidencii mohol zúčastniť výhradne víťaz ceny. Budúcnosť COČ závisí od financovania, ktoré podľa koordinátorky Petry Nely Pučekovej aktuálne nie je isté. Tento ročník opäť dokázal, že COČ si zaslúži stabilného finančného partnera/sponzora/filantropa a že verejné zdroje vynaložené na jej podporu majú reálny dosah na rozvoj kvalitného súčasného umenia na Slovensku.

Mgr. Gabriela Kisová, PhD., je teoretička umenia a kurátorka, od roku 2023 pracuje v SNG ako manažérka kurátorských činností. Narodila sa v Košiciach, vyštudovala výtvarnú výchovu na Prešovskej univerzite a sociológiu a vedu o výtvarnom umení a médiách na Univerzite Konstanz (SRN). V rokoch 2007 až 2009 pôsobila vo vydavateľstve Kalligram a v rokoch 2008 až 2019 viedla galériu súčasného umenia Krokus v Bratislave. Na VŠVU v Bratislave ukončila doktorandské štúdium dizertačnou prácou venovanou dokumentárnym filmom o výtvarných umelcoch druhej polovice 20. storočia. Pedagogicky pôsobila na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach a na VŠVU v Bratislave.
gabriela.kisova@gmail.com